

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Vanhusasiavaltuutetun lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden ihmisten asemaa sekä oikeuksien toteutumista. Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin.

Suomessa on 65 vuotta täyttäneitä 1,3 miljoonaa, yli 75-vuotiaita on yli 626.000 ja 90 vuotta täyttäneitä noin 60.000 (Tilastokeskus 2024). Arviolta kokonaan vailla digitaitoja on 300 000–330 000 iäkästä. Vuonna 2022 65–74-vuotiaista 10 prosenttia ja 75–89-vuotiaista 35 prosenttia ei ollut koskaan käyttänyt internetiä (Internetin käyttö ikäryhmittäin, Tilastokeskus 2023). Yli 90-vuotiaiden tilanteesta Tilastokeskus ei kokoa tietoa.

THL:n mukaan 85–100-vuotiaista noin 70 prosenttia ei ollut itsenäisesti käyttänyt internetiä (Saukkonen ym. 2021;2022).Kaiken kaikkiaan iäkkäistä arviolta 600 000 ei pysty itsenäisesti asioimaan sähköisesti.

Digitaalisten palvelujen ulkopuolella ovat usein myös ikääntyneet, joilla heikko terveydentila tai toimintakyky (Saukkonen ym. 2021; 2022). Osa iäkkäistä ei halua käyttää digitaalisia palveluja tai he eivät luota omaan oppimiskykyyn tai he kokevat, ettei kielitaito riitä digitaaliseen asiointiin. Myöskään laitteita ja internet-yhteyksiä ei ole kaikilla (Rasi & Taipale 2020, Ikäteknologiakeskus 2022).

Esityksen mukaan digitaalinen identiteettilompakko toimisi mobiilisovelluksena. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 omassa käytössä kosketusnäytöllä varustettu puhelin oli 65-74-vuotiaista 86 prosentilla, mutta 75-89-vuotiaista vain 57 prosentilla. 90 vuotta täyttäneistä ei ole esitetty tietoa.

Vanhusasiavaltuutettu pitää välttämättömänä sitä, että tukea digitaalisten taitojen oppimiseen ja ylläpitämiseen taataan kaikille sitä tarvitseville elämänkulun loppuun asti. Valtuutettu on ehdottanut kunnille koordinaatiovastuuta digituen järjestämisestä, jotta mahdollisuus digituen saamiseen toteutuisi yhdenvertaisesti koko maassa.

Ohjeistuksen ja digituen lisäksi huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, että järjestelmät olisivat mahdollisimman selkeitä, turvallisia ja helppoja käyttää.

Vanhusasiavaltuutettu toteaa, että digitalisaation avulla pystytään merkittävästi edistämään myös ikääntyvien ihmisten yhdenvertaisuutta esimerkiksi tuottamalla asuinpaikasta riippumattomia palveluita. Digitaidot vahvistavat mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa.

Ehdotetuista muutoksista tulee myös viestiä kansalaisille mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, monikanavaisesti ja saavutettavalla tavalla. Nettipohjainen viestintä ei tavoita kaikkia. Ohjeista tulee myös selvitä, mistä käyttäjät voivat tarvittaessa saada lisätietoja tai ohjeita digitaalisen identiteettilompakon käyttöönottoon sekä turvalliseen käyttöön. Neuvontaa tulee saada tarvittaessa myös kasvokkain tai puhelimitse.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

-

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

-

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

-

Vuorela Marjut
Vanhusasiavaltuutettu

